

Sosyoloji Derneği, Türkiye

Sosyoloji Araştırmaları Dergisi

Cilt: 13 Sayı: 2 - Güz 2010

Sociological Association, Turkey

Journal of Sociological Research

Vol.: 13 Nr.: 2 - Fall 2010

Sosyal Düzensizlik ve Toplum Destekli Güvenlik

Politikaları

Oğuzhan BAŞIBÜYÜK

Önder KARAKUŞ

SOSYAL DÜZENSİZLİK VE TOPLUM DESTEKLİ GÜVENLİK POLİTİKALARI

Oğuzhan BAŞIBÜYÜK*

Önder KARAKUŞ**

ÖZET

Modern toplumlarda kentleşmeyle beraber artan suçluluk ve suç oranları araştırmacıları suç ve sosyal çevre üzerinde çalışmaya itmiştir. Sosyal Düzensizlik Teorisi sosyal çevre ve suç arasındaki etkileşimi inceleyen en önemli teorilerden birisi olarak kabul edilmektedir. Teori, suç ve suçluluğun oluşumu üzerinde suç işleyen bireylerin kişisel özelliklerinin yanı sıra bu bireyleri kuşatan sosyal çevrenin etkisine dikkat çekmektedir. Suç ekolojisi ve sosyal çevre konusunda daha önce yapılmış çalışmalar olmasına rağmen 20'nci yüzyılın başlarında Shaw ve McKay tarafından geliştirilen sosyal düzensizlik teorisinin birçok yönden modern kriminolojinin temellerini attığı kabul edilmektedir. Bu çalışmada sosyal düzensizlik yaklaşımı kullanılarak ülkemizde nispeten yeni uygulanmaya başlayan toplum destekli güvenlik uygulamalarının temel varsayımları ve suç ve suçlulukla mücadeledeki rolü anlaşılmasına çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Suç, Suçluluk, Sosyal Düzensizlik, Sistemik Kontrol, Mahalle Kontrolü, Nicel Araştırma, Türkiye'de Suç.

* Yrd. Doç. Dr. Polis Akademisi Başkanlığı Uluslararası Terörizm ve Sınırtaşın Suçlar Araştırma Merkezi.

** Dr. Kahramanmaraş Elbistan İlçe Emniyet Müdürlüğü.

ABSTRACT

Increased criminality and crime rates driven by urbanization in modern societies inspired many researchers to study criminality and social environment. Social disorganization theory has been accepted as one of the most important theories which analyzes the relationship between social environment and crime. The theory pays attention to the impact of an individual's social environment on crime and criminality without ignoring the impact of individual characteristics of the criminals. Although there were previous studies on the ecology of crime and social environment of criminality, Social Disorganization approach developed by Shaw and McKay at the beginning of the 20th Century has been accepted as one of the keystones of the modern criminology in many ways. In this study, social disorganization framework has been used to understand the underlying assumptions and role of community oriented security policies (which are relatively new in Turkey) in combating crime and criminality .

Key Words: Crime, Criminality, Social Disorganization, Systemic Control, Neighborhood Control, Quantitative research, Crime in Turkey

GİRİŞ

SUÇ, BİREY VE TOPLUM

Durkheim'in (1979) tanımlamasıyla tüm toplumların değişmeyen gerçeği olan suç ve suçluluğun nedenlerinin, suçluluğu oluşturan yapısal ve bireysel etkenlerin tespit edilmesi toplumsal araştırmacıların temel ilgi alanlarından birisi olmuştur. Klasik ve Pozitivist yaklaşımlar bu araştırmaların temelini oluşturmaktadırlar. Klasik ekol yaklaşımında suçlu bireyler suçun vereceği haz ile suç islendiğinde karşılaşılabilecek kayıp veya cezanın karşılaştırmasını yapan ve alınacak haz ve menfaatin daha baskın olduğu durumlarda suça karışan rasyonel aktörler olarak tanımlanmaktadır. Bireyleri rasyonel aktörler olarak tanımlayan klasik okul teorisyenleri suç ve suçluluğun oluşumunda bireyin iradesini ön plana çıkardığından suç ve suçlulukla mücadelede de bireyi caydıracak, yani suç ve ceza denkleminde suçlunun tespit edilmesi, yakalanması ve cezalandırılması sürecini daha hızlı ve etkin kılacak uygulamalar üzerine yoğunlaşmaktadır. Diğer taraftan pozitivist ekol "rasyonel aktör" anlayışını reddetmektedir. Bu yaklaşım suç ve suçluluğun kâr-zarar analizi yapan rasyonel bireyler tarafından seçilen bir olgu olmadığını, fizyolojik, biyolojik, psikolojik, ve sosyal birtakım faktörlerin suç ve suçluluğun ortaya çıkmasında etkili olduğu tezini ileri sürmektedir. Bu nedenle suç ve sapkınlık kavramlarını inceleyen sosyal bilimlerin, suç ve suçluluğun nedenlerini bulup anlamaya yönelik çalışmalar yapması gerektiği savunulmaktadır. Suç ve sapkınlığın açıklanmasıyla ilgili yapılan ilk çalışmalardan birisi, suç işleyen kişilerin fizyolojik özelliklerinden yola çıkarak açıklamaya çalışan Lambroso'nun çalışmasıdır. Lambroso, Darwin'in fikirlerinden de etkilenerek belirli vücut özelliklerine sahip kişilerin suça yatkın olduklarını ve bu özellikleri taşıyan kişilerin diğer insanlarla karşılaştırıldığında daha fazla suça karıştıklarını ileri sürmüştü ve suçun temel nedeninin bu

kişisel özellikler olduğunu iddia etmiştir. Sonraki çalışmalarda Lambroso'nun bu yaklaşımı biyolojik determinizm olarak eleştirilmiş ve teorinin büyük kısmıyla doğru olmadığı bilimsel verilerle ortaya konulmuştur. Buna rağmen Lambroso'nun bu yaklaşımı suçun birtakım nedenlerinin olduğu ve bu nedenlerin pozitivist yöntemler kullanılarak araştırılması gerektiği yönünde oldukça ciddi bir katkı sağlamıştır (Cullen & Agnew, 2006). Lambroso'nun bu yaklaşımının takip eden araştırmacılar üzerinde bıraktığı en önemli etki, suç ve suçluluğun bireysel nedenlerle (fizyolojik veya psikolojik) açıklanabileceği fikridir. Başka bir ifadeyle bu ekolü savunan araştırmacılar “suça yatkın kişilik” kavramını benimsemiş ve bu kişilik özelliklerinin açıklanmasıyla suçun açıklanabileceğini ileri sürmüşlerdir.

Suçun kişisel nedenlerle açıklanmasına yönelik bu yaklaşımlar özellikle 20'nci yüzyılın başlarından itibaren ciddi eleştiriler almıştır. Suçun sadece bireysel nedenlerle açıklanamayacağı, bireysel özelliklerin etkisi olmakla beraber suç ve sapkınlığa yol açan sosyal nedenlerinde var olduğu bu yaklaşıma getirilen en önemli eleştirilerden bir tanesidir. Suçun toplumsal nedenleri üzerinde yapılan öncü çalışmalarda da suç ve suçluluğun sadece bireysel faktörlerle açıklanamayacağı konusu işlenmektedir. Örneğin, Durkheim bireysel özellik ve hazların suçun oluşumu üzerindeki etkisinin inkâr edilemeyeceğini ancak diğer taraftan da sosyal yapının bu arzu ve hevesler üzerinde bir kontrol sağladığını ve bu yolla arzu ve heveslerin düzenlediğini ileri sürmektedir. Durkheim savaşlar, büyük felaketler, hızlı nüfus hareketleri gibi olağanüstü olaylar nedeniyle zayıflayan sosyal yapının bu denetleyici rolünü yapamaması nedeniyle bireylerin iradeleri ve ruhsal kaynakları ile baş başa kalacaklarını ve bu durumun suç oranlarında artışa yol açabileceğini belirtmektedir. Durkheim'in “anomie” olarak tanımladığı bu normsuzluk ve kuralsızlık ortamında sosyal yapının talepleri ve gereklilikleri ile bireysel arzu ve talepler arasında normal zamanlarda var olan denge ve uyumun bozulduğu ve oluşan bu düzensizlik ortamının bireysel arzu ve hevesleri ve *egoizmi*

ön plana çıkararak suç oranlarında artışa yol açacağını ileri sürmektedir. Diğer bir ifadeyle, Durkheim insan tabiatının iki boyutluluğuna dikkat çekerek bedensel ve kişisel hazlar ile ruhsal ve moral tatminin birbirini dengeleyen kuvvetler olduğunu vurgulamaktadır. Moral tatmininde ancak bireyin sosyalleşmesi sürecinde içerisinde bulunduğu sosyal yapıda kabul gören değerlerle bir uzlaşma halinde olması durumunda sağlanabileceğini (örn: aile, okul ve diğer kurumlarca sağlanacak sosyal kontrol ve sosyal düzen yoluyla) ifade etmektedir (Burke, 2001). Durkheim'ın bu yaklaşımında toplum ile birey arasında bir uzlaşma ve konsensüs olduğu ve ilişkilerin bu çerçevede meydana geldiği varsayılmaktadır.

Sosyal yapının sahip olduğu özellikler yönüyle Durkheim iki tip yapı öngörmektedir. Birinci tip toplumda yaşayan bireylerin ilgi alanları, beklentileri, meşguliyet ve uğraşları ve geçmiş hayat tecrübeleri yönüyle birbirlerine benzeştikleri ve daha çok küçük sosyal yapılardan oluşan “mekanik dayanışma”nın hakim olduğu sosyal yapılardır. Bu tür sosyal yapılarda toplumun genel kabul gören değerlerine uyum bireyler arasındaki uyumu sağlayan en önemli etken olarak ön plana çıkmaktadır. Diğer taraftan Durkheim'ın “organik dayanışma” diye tanımladığı toplum yapısında, bu yeknesaklık ve bireyler arasındaki benzeşme ve uyuşmayı görmek oldukça zordur.

Günümüz modern toplumlarını ifade eden bu toplum tipinde bireylerin geçmiş tecrübeleri, ilgi alanları ve beklentileri farklılık göstermektedir (Durkheim, 1997). Durkheim sanayileşme ve modernleşme ile beraber ortaya çıkan bu tür toplumlarda herkes tarafından kabul görmüş ve benimsenmiş normların az olduğunu ve bu nedenle de sosyal kontrolün daha zayıf olduğunu ifade eder. Bu tür toplumların en belirgin özelliği oldukça organize olmuş bir işbölümünün varlığıdır. Durkheim bu tür toplumlarda toplumsal düzeni bu işbölümünün sağlıklı yürütmesine bağlamaktadır. Birey toplum dengesinde Durkheim dış kontrol (sosyal kontrol) olmadıkça bireylerin sınırsız ihtiyaçlarının toplumsal düzene baskın geleceğini ifade

etmektedir. Bu nedenle toplumsal uzlaşımın ve konsensüsün sağlanmasında sosyal ceza ve ödüllendirmeler yoluyla bireylerin sosyalleştirilmesinin önemine dikkat çekmektedir (Cordella ve Siegel, 1996; Burke, 2001).

Özet olarak sosyolojik perspektif suç ve sapkınlığın açıklanmasında bireysel, psikolojik ve biyolojik yaklaşımların tek başlarına yetersiz olacağını ileri sürmektedir. Bu yaklaşım, örneğin, suçun yaygın olduğu kenar mahallelerden birinde doğan bir kimsenin suçlu olarak doğmadığını ve bu kişinin bulunduğu sosyal ortamın o bireyi suça iten nedenlerini göz önüne almadan sadece bir kısım kişisel özellikleri nedeniyle suça yönlediğini söylemenin yanlış bir önerme olacağını iddia etmektedir.

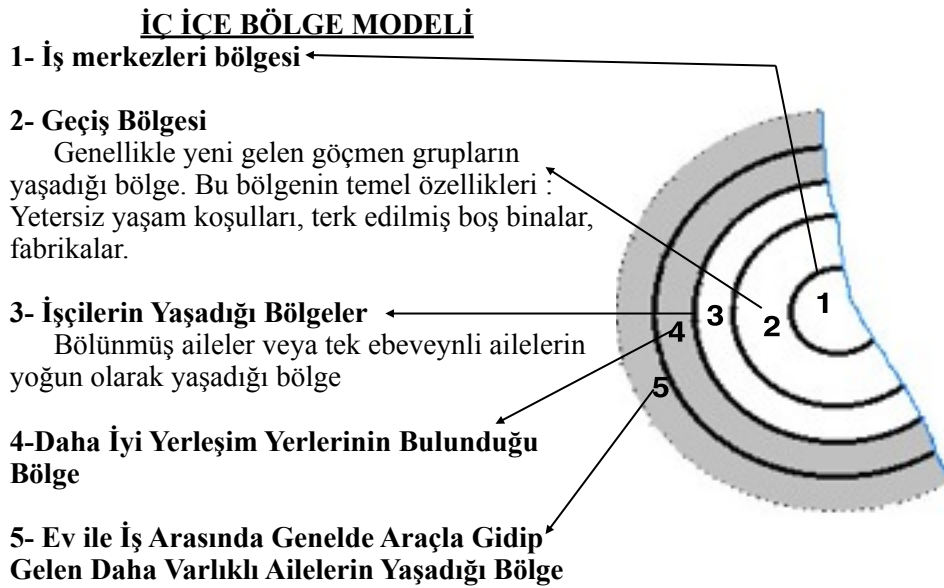
Durkheim'in "anomie" teorisi daha sonraki araştırmacılar (Ör: Merton, 1938; Agnew, 1985) tarafından eleştirilerek "anomie" konsepti genişletilmiş veya değiştirilmiş olsa da suçun sosyal nedenlerle açıklanabileceği varsayımı suç araştırmalarına önemli bir katkı sağlamıştır. Suçluluk ile sosyal kontrolün zayıflaması arasındaki varsayılan ilişki sonraki araştırmacılara önemli bir esin kaynağı olmuştur.

ŞİKAGO EKOLÜ

20. yüzyılın başlarından itibaren Şikago üniversitesi sosyoloji bölümünde yapılmaya başlanan suç çalışmaları, son yüzyılda bu alanda yapılan çalışmalara büyük bir esin kaynağı olmuştur. 1800'lü yıllarda Belçika'da Quetlet, Fransa'da Guerry ve bu iki araştırmacının İngiltere'deki çağdaşları Mayhew, Colquhoun, Fletcher ve diğerlerinin yapmış oldukları çalışmalar, kentlerdeki suçlulukla ilgili olarak sosyoloji alanında yapılan ampirik çalışmaların ilk örneklerini oluşturmaktadır (Burke, 2001). 20'nci yüzyılın başlarında endüstrileşme ile beraber yoğun bir nüfus hareketliliği görülen kentlerdeki artan suç olayları Amerika Birleşik Devletleri'nde suç araştırmaları konusunda sosyolojik yaklaşımların rağbet görmesine yol

açmıştır. Özellikle 18'nci yüzyılın sonlarından itibaren A.B.D.'ne yönelik olarak başlayan göç ve nüfus hareketleri büyüklüğü yönüyle eşine az rastlanır bir örnek oluşturmaktadır. Örneğin 1790 ve 1890 yılları arasındaki 100 yıllık dönemde, ülke nüfusunda büyük oranda bir artış yaşanmıştır. Bu dönemde kent merkezinde yaşayan nüfusun yaklaşık 130 kat artış gösterdiği ifade edilmektedir. Özellikle göçmen, işçi ve diğer alt gelir sınıfına sahip kişilerden oluşan bu gruplar şehirlerin etrafında sosyal imkânları yetersiz kenar mahallelere yerleşmiş ve buralarda kendine özgü bir alt kültür geliştirmişlerdir. Şikago da bu şekilde hızlı büyüyen şehirlerden bir tanesidir. Şehrin sosyal yapısındaki bu değişim ve bu değişimin getirmiş olduğu artan suç oranları Şikago üniversitesindeki araştırmacıların ilgi odağı haline gelmiştir (Lilly, Cullen ve Ball, 1995).

Bu araştırmacılar arasında en fazla dikkat çekenlerden ikisi Robert E. Park ve Ernest W.Burgess olmuştur (Cordella ve Siegel, 1996). Park ve Burgess kentte yaşanan bu sosyal değişimi ve bu değişimin meydana getirdiği sonuçları sosyal düzensizlik olarak değerlendirip bu alanda bilimsel çalışmalar yapmışlardır (Moyer, 2001).

Şekil 1 Park ve Burgess'in iç içe Bölge Teorisi

Park ve Burgess bu konuda geliştirdikleri İnsan ekolojisi modelinde Şikago kentini bu şehirde yaşayanların sosyal özelliklerine göre iç içe geçmiş beş ayrı bölgeye ayırmışlardır. Bu bölgeler içerisinde suçun en yoğun olarak görüldüğü bölgenin ise “bölge 2” (Zone 2) diye adlandırdıkları geçiş bölgesi olduğunu tespit etmişlerdir. Yeni gelişmekte olan sanayi tesislerinin hemen yakınında olan ve yaşam kalitesinin çok yüksek olmadığı bu bölgede, genellikle çevredeki fabrikalarda çalışan göçmenler ile ekonomik durumu iyi olmayan işçiler yaşamaktadırlar (Burke, 2001). Bu bölgenin temel özelliği, bölgede çok hızlı bir nüfus hareketi olmasıdır. Ekonomik durumunu düzelterek işçilerin şehrin yaşam kalitesi daha yüksek olan başka bölgelere göç ettikleri ve onların yerini ise çoğunluğunu göçmenlerin oluşturduğu yeni işçilerin aldığı gözlenmiştir. Bu mahallelerdeki bu hızlı nüfus değişimi ve yaşayanların değişik etnik özelliklere sahip olması nedeniyle, bölgede sosyal kontrol mekanizmaları gelişmemiş, aynı mahalleyi kullanma bilinci şeklinde bir ortak anlayış gelişmemiştir (Reid, 2000). Bölge kelimesinin tam anlamıyla bir geçiş bölgesi haline gelmiştir. Sosyal kontrol mekanizmalarının gelişmemesi nedeniyle de buralar suçun en yoğun olarak görüldüğü yerler olarak ön plana çıkmıştır.

Kent merkezlerinde suçluluğun yoğunlaşmasıyla ilgili 19’ncü yüzyılda Query ve Guetlet’in çalışmaları ve daha sonra yukarıda bahsettiğimiz Park ve Burgess’in sosyal çevre ve suç çalışmaları ışığında suçluluğun bireysel faktörlerin yanı sıra sosyal etkenlerle de açıklanabileceği fikri sosyal araştırmacılar tarafından kabul görmeye başlamıştır. Bu çalışmalardan esinlenerek 20’nci yüzyılın başlarında Şikago Üniversitesinde araştırmacı olan Clifford Shaw ve Henry McKay isimli araştırmacılar Sosyal Düzensizlik (Social Disorganization) Teorisini ortaya atmışlardır (Cullen ve Agnew, 2006; Snell, 2001).

SOSYAL DÜZENSİZLİK TEORİSİ

Sosyal Düzensizlik Teorisi birçok araştırmacı tarafından sosyal çevre ve suç alanında ortaya atılmış en önemli teori olarak kabul edilmektedir. Suç ekolojisi ve sosyal çevre konusunda daha önce yapılmış çalışmalar olmasına rağmen Shaw ve McKay'in sosyal düzensizlik yaklaşımının birçok yönden modern kriminolojinin temellerini attığı kabul edilmektedir (Snell, 2001). Teorik anlamda, Shaw ve McKay, Durkheim'ın "sosyal konsensüs" fikrini ve Park ve Burgess tarafından ortaya atılan "iç içe bölgeler/konsentrik " yaklaşımını destekler mahiyette ampirik sonuçlar elde etmişlerdir. Metodolojik olarak da Shaw ve McKay'in çalışması 20 yıl boyunca toplanan resmi suç istatistiklerinin, mahkeme kayıtlarının, demografik istatistiklerin ve daha birçok verinin kullanılması nedeniyle suç ve suçluluk alanında yapılmış ilk boylamsal (longitudinal) çalışma örneğidir.

Shaw ve McKay'in "Çocuk Suçluluğu ve Kent Merkezleri (*Juvenile delinquency and urban areas*, 1972)" adlı çalışmada buldukları en önemli sonuç, suçun yoğun olduğu bölgelerde yaşayan kişilerin büyük çoğunluğunun zencilerden ve göçmen nüfustan oluşmasıdır. Bununla birlikte geçen zaman içerisinde o bölgelerde yaşayan insanların etnik veya ırksal kompozisyonu tamamen değişmesine rağmen suç oranlarının sabit kaldığı görülmüştür. Yani çalışma boyunca suç oranlarının yoğun olduğu mahallelerde oturanların zaman içerisinde değişmesi (Ör: zenciler çoğunlukta iken zamanla beyazların çoğalması) veya belli bir etnik yapı çoğunlukta iken (ör: İtalyanlar, İrlandalılar vb.) zaman içerisinde diğer bir etnik gruba mensup insanların çoğunluk haline gelmesi bölgedeki suç oranlarında herhangi bir değişiklik meydana getirmemiş, suç oranları sabit kalmıştır. Ayrıca şehrin farklı bölgelerinde de suçun yoğun olduğu bölgelerde yaşayan göçmen ve etnik gruplara mensup bireylerin yaşamasına rağmen bu bölgelerdeki suç oranlarının sorunlu bölgelerdeki kadar (örn: Bölge 2) yüksek olmadığı gözlenmiştir. Suçun yoğun olduğu bu bölgelerdeki nüfus ve

demografik yapı iç ve dış göçler nedeniyle sürekli ve hızlı bir şekilde değişmesine karşın, buralardaki suç oranlarının sabit kalması, suç ve suçluluğun belirli kişisel ya da etnik özelliklerden bağımsız olarak ortaya çıktığına ilişkin önermenin kuvvet kazanmasına yol açmıştır. Bu sonuç o dönemde oldukça etkili olan ve suçun daha çok suç işleyen kişilerin kişisel özelliklerini ele alan psikolojik yaklaşımla açıklanmasının çok yeterli bir yaklaşım olmadığını ve bunun yanı sıra bu kişilerin yaşamış oldukları sosyal çevredeki değişkenlerin de suçluluk üzerinde etkili olduğunu ortaya koymuştur. Çalışma sonucunda suç oranlarının şehrin merkezinde yer alan sanayi bölgelerine en yakın ve ekonomik olarak en düşük grupta yer alan insanların yaşadıkları yerlerde daha yüksek olduğu gözlenmiştir.

Elde edilen bu sonuçlar üzerine, Shaw ve McKay o bölgelerde suçun yoğunlaşmasının orada yaşayanların biyolojik, fizyolojik veya psikolojik özelliklerinden daha çok yaşadıkları sosyal çevrenin özellikleriyle bağlantılı olduğunu ileri sürmüşlerdir (Cullen ve Agnew, 2006). Araştırmacılar sosyal çevre ile suç oranları arasındaki bu ilişkiyi çevrenin bir takım karakteristik özelliklerine dayanarak açıklamışlardır. Shaw ve McKay istatistiksel verilerin yanı sıra örnek olay çalışmaları, hayat hikâyelerinin incelenmesi ve derinlemesine mülakat yöntemleri gibi nitel araştırma yöntemlerini de kullanarak kişilerin yaşadıkları sosyal çevrelerin fakirlik, hızlı nüfus hareketleri ve heterojenlik (değişik etnik ve ırksal grupların bulunması) gibi bazı özelliklerinin suça yol açtığını ileri sürmüşlerdir. Bu yaklaşımın ileri sürdüğü en önemli iddialardan bir tanesi hızlı nüfus değişimlerinin toplumdaki formel³ ve

³ Çalışmada kullanılan “formel kontrol” kavramı resmi kurumlar tarafından (ör: polis, jandarma vb.) sağlanan kontrolü ifade etmektedir.

enformel⁴ sosyal kontrolleri zayıflatmak yoluyla sosyal düzeni olumsuz etkilediğidir. Diğer bir ifadeyle, Shaw ve McKay'e göre sosyal yapısı oturmuş, daha az değişken ve toplumun çoğunluğu tarafından benimsenmiş ortak değer ve normların olduğu toplumlarda suç oranları daha düşük olacaktır. Diğer taraftan, değişimin daha hızlı yaşandığı, ortak ilgi alanlarından ziyade birbiriyle çatışan ilgi ve menfaat alanlarının bulunduğu, bu nedenle de grubun çoğunluğu tarafından üzerinde uzlaşma sağlanmış ortak değerlerin bulunmadığı toplumlarda suç oranları daha yüksek olarak görülecektir (Shaw ve McKay, 1972).

Belli bir coğrafi alanda yaşayan toplumda, bireyler arasında suç davranışının ve doğru davranış tarzının ne olduğu konusundaki uzlaşmazlık ve çatışma toplumun yaşadığı coğrafi alanda sosyal kontrolü zayıflatmaktadır. Aynı zamanda bu tür toplumlarda sosyal kontroldeki zayıflık ve sapkın davranış karşısında toplumun birey üzerindeki caydırıcılık gücünün zayıf olması nedeniyle, o toplumda doğup büyüyen, yani orada sosyalleşen nesillerin de gelecekte benzer suç davranışlarını içselleştirdikleri ve bu nedenlerle bu tür toplumlarda suç davranışın yaygın olacağı öngörülmektedir (Shaw ve McKay, 1972). Ayrıca Shaw ve McKay belirtilen özellikleri gösteren toplumlarda, bireylerin meşru yollardan isteklerini gerçekleştirme yol ve imkanlarının sınırlı olduğunu ve bu nedenle de bireylerin istek ve taleplerini suç işleyerek gerçekleştirme yolunu tercih ettiklerini ileri sürmüşlerdir (ör: geçimini sağlamak veya varlıklı olmak için çalışıp kazanmak yerine hırsızlık vb. suç işlemek gibi). Diğer bir ifadeyle bu toplumlarda suçluluk bir kariyer olarak kabul edilmektedir. Bu yönüyle de Shaw ve McKay'in

⁴ Sosyal Düzensizlik Teorisi kapsamında en önemli kavramlardan birisi olan "enformel kontrol" kavramı, aynı bölgede yaşayan insanların suç ve suçluluğun önlenmesi konusunda göstermiş oldukları ortak irade olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda ailenin, arkadaş çevresinin veya belirli bir yerleşim yerindeki (ör: mahalledeki) sakinlerin bireyler üzerindeki kontrolü enformel kontrol kapsamında değerlendirilebileceği gibi belli bir bölgede yaşayan insanların bölgeye yapılacak hizmetlerin arttırılması ya da mevcut hizmetlerin devamının sağlanması konusundaki kolektif yaptırım güçleri de bu kavramla açıklanmaktadır (ör: mahallede huzuru bozan bireylere komşuların/mahalle sakinlerinin müdahale etmesi, mahalleye yeni bir karakol yapılmasının veya mevcut karakolun kapatılmamasının sağlanması için mahalle sakinlerinin yetkililere baskı yapmaları gibi).

yaklaşımı kendilerinden sonra gelen birçok teorisyene ışık tutmuştur (kontrol teorileri, sosyal öğrenme teorileri, kültür ve alt kültür teorisi ve Merton'un gerilim teorisi gibi).

SOSYAL DÜZENSİZLİK TEORİSİNİN YENİDEN YORUMLANMASI VE TEORİYLE İLGİLİ AMPİRİK ARAŞTIRMALAR

Shaw ve McKay'in Sosyal Düzensizlik Teorisi Şikago ekolünde oldukça etkili olmuş bir çalışma olmasına ve suç ve sosyal yapı konusundaki çalışmalara ışık tutmasına rağmen 1970 ve 1980'lere kadar bireysel seviyedeki suç teorileri daha çok kabul görmüş, suçluluğun sosyolojik yaklaşımla açıklanması genelde geri planda kalmıştır (Void vd., 2002; Snell, 2001). Bu arada Shaw ve McKay'in teorisi de yalın bir teori olmaktan daha çok ilgili teorilerin bir derlemesi olmakla eleştirilmiştir. Özellikle sosyal yapının özellikleri ile suçun oluşumu arasındaki ilişkiyi net olarak ortaya koyamadıkları ileri sürülmüştür. Örneğin Kornhauser (1978) Shaw ve McKay'in teorisinin kontrol, gerilim ve kültürel çatışma teorilerinin bir derlemesi olduğunu, bu nedenle de zaman zaman yapılan çalışmalarda araştırmacıların birbirine ters düşen açıklamalarda bulduklarını ileri sürmüştür. Ayrıca Sosyal Düzensizlik kavramının kendisinin de net olarak açıklanamaması teoriye getirilen bir diğer eleştiri olmuştur (Bkz: Pfohl, 1985; Bursik, 1988)⁵.

80'li yılların sonuna doğru Robert Sampson, Sosyal Düzensizlik Teorisine yöneltilen eleştirileri cevaplamak ve teorisinin tutarlılığını test etmek için bir çalışma başlatmıştır. Bu çalışmada Sampson, hangi ekolojik şartların suç oranları üzerinde etkili olduğunu açıklamaya çalışmıştır. Diğer bir ifadeyle Sampson, Shaw ve McKay'in sosyal düzensizlik olarak

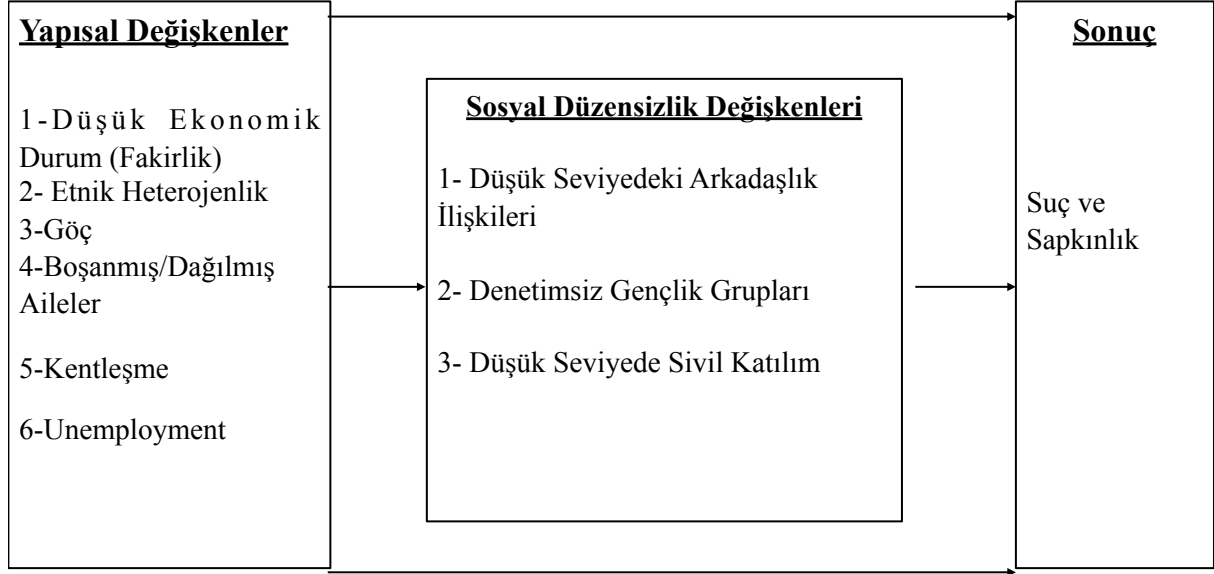
⁵ Söz konusu eleştirilere katılmakla beraber Shaw ve McKay'in kullandıkları metodoloji itibariyle (özet istatistikler ve nitel yöntem) Sosyal Düzensizlik Teorisini (ya da herhangi bir teoriyi) test etmeden çok teori geliştirme çabası içerisinde olduklarından, Shaw ve McKay'in 20 yıllık uzun bir süreyi kapsayan verilerden hareketle suç ve suçluluğu açıklama adına birden fazla önerme geliştirmelerinin anlayışla karşılanması gerektiğini düşünmekteyiz.

tanımladığı sosyal durumun ne tür karakteristik özellikleri olduğunu açıklamaya, yani sosyal düzensizlik kavramının içini metodolojik anlamda doldurmaya çalışmıştır. Sampson (1986), toplumdaki hızlı nüfus değişiminin, etnik ve ırksal heterojenliğin ve bölünmüş ailelerin sayısının çokluğunun o toplumda gençlerin sağlıklı bir şekilde sosyalleşmesi ve topluma entegrasyon sağlaması konusunda en büyük engel olduğunu ileri sürmüştür. Ayrıca şehrin belirli bir bölgesine iş arama ve eğlence gibi nedenlerle insanların akın etmesi sonucu oluşan hızlı nüfus artışı, hızlı ve kontrolsüz kentleşmenin de o bölgedeki sosyal yapının bozulmasına ve sosyal kontrolün zayıflamasına yol açarak, bu sorunu daha da büyüteceğini belirtmektedir. Özellikle sosyo-ekonomik durumu zayıf olan bölgelerde bu problemin çözülmesi daha da zor olacaktır. Shaw ve McKay gibi Sampson'da bölgede yaşayan insanların kişisel özelliklerinden daha çok bireylerin içerisinde yaşadıkları sosyal ortamın suç oluşumu üzerinde etkili olduğunu belirtmiştir (Cullen ve Agnew, 2006).

Yukarıda belirtilen makro değişkenler (fakirlik, nüfus hareketliliği, heterojenlik, dağılmış aileler ve kentleşme) toplumda sosyal kontrolü zayıflatarak suç fırsatları yaratmakta ve toplumda suç ve şiddete yol açmaktadır. Bununla birlikte çalışmalar bu makro değişkenlerle suç oranları arasındaki ilişkinin her zaman aynı yön ve şekilde olmadığını ortaya koymuştur. Nitekim bu faktörlerin bulunduğu mahallerde suç oranlarının her zaman fazla olmadığı, aksine bazı durumlarda tersine bir ilişkinin var olduğu anlaşılmıştır (Hartnagel ve Lee, 1990; Neuman ve Berger, 1988; Chamlin, 1989, Loftin ve Parker, 1985). Ayrıca Sosyal Düzensizlik Teorisini test etmemekle beraber bu makro faktörlerle suç oranları arasındaki ilişkiyi ortaya koyan çalışmalarda bulunmaktadır. Örneğin *fakirlik ve suç* Crutchfield ve diğerleri. (1982), Sampson, (1986), Miethe ve Meier (1994), Warner ve Pierce (1993), Patterson (1991), Smith ve Jarjoura (1988); *nüfusun heterojenliği ve suç*: Smith ve Jarjoura (1988), Warner ve Pierce (1993); *nüfus hareketleri, göç ve suç*:

Crutchfield ve diğerleri (1982), Patterson, (1991), Warner ve Pierce, (1993), Miethe ve Meier, (1994); *dağılmış aileler, boşanma ve suç*: Smith ve Jarjoura (1988); kenleşme ve suç (Sampson ve Groves, 1989) arasında anlamlı ilişki tespit eden birçok çalışma bulunmaktadır.

Enformel (dolaylı) sosyal kontrol ve toplumsal entegrasyon, Sosyal Düzensizlik Teorisinin temel varsayımlarından olmalarına rağmen Sampson ve Groves'un 1989 tarihli çalışmasına kadar bu kavramların nasıl ölçüleceği ve suçluluğu ne şekilde etkilediğine dair herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Sampson ve Groves (1989) fakirlik ve göç gibi yapısal/makro etkenlerin, mahalledeki sosyal faaliyet ve organizasyonlara katılım, mahallenin düzen ve kontrolü ile ilgili sorumluluk alma ve komşuluk ilişkileri gibi bazı ara değişkenleri etkilemek suretiyle suç üzerinde dolaylı yoldan etkili olduğunu göstermişlerdir. Sampson ve Groves (1989) İngiltere genelinde 1982 ve 1984 yıllarında yapılan iki ayrı alan araştırması kapsamında toplam 538 mahalleden toplanan verileri kullanarak yaptıkları çalışmanın sonucunda, sosyal düzensizliğin (sosyal faaliyet ve organizasyonlara katılım, mahallenin düzeni ve özellikle gençlerin kontrolü ile ilgili sorumluluk alma ve komşuluk ilişkileri gibi değişkenlerden oluşmaktadır) fakirlik, dağılmış aileler, heterojenlik ve göç gibi yapısal değişkenlerle suç arasındaki ilişkiyi doğrudan etkilediğini bulmuşlardır.

Şekil 2 Sampson ve Groves'un (1989) Yapısal Sorunlarla Suç Oranları Arasındaki İlişkiyi Açıklayan Sosyal Düzensizlik Yaklaşımı

Sampson ve Groves'un (1989) bu çalışması, Shaw ve McKay'in Sosyal Düzensizlik Teorisini tam olarak ilk kez ölçen bir çalışma olarak kabul edilmiştir (Sun Triplett ve Gainey, 2004; Bellair, 1997). Sampson ve Groves'un (1989) bu çalışması sadece Sosyal Düzensizlik Teorisinin ampirik olarak doğrulanmasını sağlamamış, aynı zamanda sosyal düzensizliğin ne tür bir mekanizma ile suç oluşumunu etkilediğini ortaya koymuştur. Çalışmanın bir diğer önemli sonucu da sosyal düzensizlikle onun belirtileri arasında net bir ayrımın getirilmiş olmasıdır. Sampson ve Groves'un yapmış olduğu bu çalışma sonucunda elde ettiği bulgular daha sonra yapılan çalışmalarla da teyit edilmiştir (Veysey ve Messner, 1999; Lowenkamp, Cullen ve Pratt, 2003; Sun ve diğerleri, 2004).

Kornhauser (1978), Bursik (1988) ve Sampson ve Groves (1989) yapmış oldukları çalışmalar sonucunda teoriye önemli katkılar sağlamışlardır. Bu çalışmalar sonucunda, Sosyal Düzensizlik bir toplumun ortak değerler üretme konusundaki yetersizliği ve sağlıklı bir sosyal kontrolün sağlanamaması olarak tarif edilmiştir (Sampson, 2002). Daha sonraki çalışmalarında Bursik ve Grasmick (1993), Kornhauser'in kontrol teorisi konusundaki açıklamalarından ve Hunter'ın (1985) sosyal kontrolü üç gruba ayırarak incelediği çalışmalarından da esinlenerek Mahalle Kontrolü teorisini geliştirmişlerdir. Bursik ve Grasmick (1993) Sosyal Düzensizlik yaklaşımının kontrol teorileri ışığında yorumlanmasının Shaw ve McKay'in ileri sürdüğü konuları daha anlaşılır kıldığını ifade etmişlerdir. Bu çerçevede hızlı nüfus hareketleri ve heterojenlik gibi faktörlerin mahallenin sosyal kontrol yeteneğini şu şekillerde etkilediğini ileri sürmüşlerdir:

- 1- İlk fırsatta yaşadığı mahalleden ayrılmak niyetinde bulunan kişilerin yaşadığı bir bölgede sosyal kontrolü sağlayacak iç denetleme mekanizmalarının (ör: komşuluk ilişkileri, mahallenin problemleriyle ilgilenme vb.) kurulması oldukça zordur (Kornhauser, 1978).
- 2- Devamlı surette iç ve dış göç yaşanan bir bölgede yaşayan kişiler arasında birincil veya özel ilişkiler olarak adlandırılan arkadaşlık, ortak grup üyelikleri vb. enformel ilişkilerin kurulması oldukça zor olacaktır (Berry ve Kasarda, 1977).
- 3- Bölgedeki nüfusun heterojen olması nedeniyle gruplar arasında iletişim problemleri yaşanacaktır. İletişimin sağlıklı bir şekilde işlememesi nedeniyle de gruplar tarafından ortak amaçlar belirlenmesi veya problemler karşısında ortak hareket tarzı belirlenmesi

(örn: suç ve suçlulukla mücadele) zor olacaktır (Kornhauser, 1978; Bursik, 1988; Bursik ve Grasmick, 1993).

Başta Shaw ve McKay olmak üzere Sosyal Düzensizlik Teorisi alanında çalışan araştırmacıların vurguladıkları en önemli noktalardan bir tanesi; aile bağlarının ve arkadaş çevresinin sosyal düzenin sağlanmasında ve bireylerin sosyalleşmesinde oldukça önemli bir rol oynadığıdır. Örneğin, Bursik ve Grasmick (1993) yerleşik ailelerin yaşadıkları bölgelerde suç tehdidinden uzak bir yaşam sürmek istedikleri, bu nedenle de suç ve suçlu davranışa karşı bu bölgelerde bir konsensüs oluştuğunu ifade etmektedirler. Bursik ve Grasmick'in mahalle düzeyindeki sosyal kontrol yaklaşımının temel önermesine göre: Bir kentteki mahalleler arasında suç oranları, suçtan mağduriyet oranları ve suç korkusu oranları bakımından görülen farklılıklar, söz konusu mahallelerin mahalle sakinlerinin ve mahalleye dışarıdan gelenlerin hal ve hareketlerini düzenleme ve kontrol edebilme kabiliyetleri/dereceleri arasındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır. Kısacası mahalle sakinleri suç ve suçludan korunma adına ortak bir bilinç ve hareket tarzı belirleyerek mahalle sakinlerinin ve mahalleye dışarıdan (iş, eğlence, seyahat/turizm amacıyla) gelen kimselerin hal ve hareketlerini bu ortak bilinç/amaç doğrultusunda kontrol edip denetleyebildikleri ölçüde diğer mahallelere göre daha güvende olacaktır. Bu seviyede ortak bir bilincin ve kontrolün geliştirilmesi noktasında, Bursik ve Grasmick, Hunter'ın (1985) sosyal kontrolü üç kategoriye ayırdığı yaklaşımı benimsemişlerdir.

Hunter'a göre toplumdaki sosyal kontrol içeriden dışarıya olmak üzere üç şekilde sağlanmaktadır. Bu kontrol çeşitlerinden ilki kişisel veya özel düzeyde sağlanan kontroldür. Bu düzeyde aile bireyleri veya yakın arkadaş çevresi kanalıyla sağlanan sosyal kontrol kastedilmektedir (birincil düzey kontrol). Nüfusun hızlı değişimi ve sabit olmaması gibi yapısal faktörler, bölgede yaşayan bireylerin yakın arkadaşlık ve komşuluk ilişkileri gibi

toplumsal kontrolün sağlanması için gerekli olan sosyal yapıların kurulmasını zorlaştırmaktadır. Belirtilen yapısal faktörlerin yanı sıra etnik ve ırksal heterojenlik de bu tür yakın ilişkilerin oluşmasını engellemektedir.

Sosyal kontrolün sağlandığı diğer bir ortam ise grup veya cemaatlerdir. Belirli noktalarda ortak özellikleri bulunan insanların oluşturduğu bu tür küçük sosyal yapılar yoluyla gerçekleştirilen bu kontrol şekli resmi veya kurumsal kontrol olarak adlandırılabilir. Polis ve mahkemeler gibi kurumların sağladığı kontrolle kişisel düzeyde gerçekleşen kontrol arasında ikincil seviyede bir kontrol sağlamaktadır. Dernekler, okul aile birlikleri, dini kurumlar gibi yapılanmaların üyeleri üzerinde gerçekleştirdiği sosyal kontrol bu grupta gerçekleştirilen kontrole bir örnektir. Bu kapsamda, ABD’de yapılan çalışmalarda yerel kiliselerin hem kişisel manadaki suçluluğa hem de mahalle genelindeki suç oranları üzerindeki etkileri incelenmiştir. Ayrıca, göçün ve bölgede yaşayan insanların heterojen bir yapı göstermesinin kişisel seviyedeki sosyal kontrol üzerindeki etkisi gibi bu ikincil seviyedeki sosyal kontrolü de olumsuz etkilediği ortaya konmuştur. Değişik etnik ve ırksal grupların yaşadığı mahallelerde insanların bir araya gelerek tüm bu grupları kapsayıcı bir yapılanma meydana getirmeleri zor olduğundan orada yaşayan bireyler üzerinde toplumun kontrolü en az seviyede kalmaktadır.

Göç ve heterojenliğin yanı sıra Snell (2001) dağılmış ailelerin yoğun olmasının da sosyal kontrolü zayıflattığını ileri sürmüştür. Ailenin, özellikle genç ve çocukların korunup kollanması, gözetilmesi ve sosyalleşmesi üzerindeki olumlu etkileri Sampson’un (1986, 1987) çalışmalarında da ulaştığı önemli sonuçlar arasında yer almıştır. Snell bu sonuçları göz önünde bulundurarak, boşanmış aile sayısının veya tek ebeveynli ailelerin sayısının yoğun olduğu yerlerde sosyal yapının olumsuz etkilendiğini ileri sürmüştür.

Hunter'ın (1985) sosyal kontrol ile ilgili üçlü ayrımında en son kategori resmi veya kurumsal kontrol olarak adlandırılmaktadır. Bu seviyede yerel kuruluşların/organizasyonların (dernekler gibi) veya mahalle sakinlerinin resmi/kurumsal kaynaklar (Belediye, kolluk kuvvetleri, bankalar vb.) üzerindeki etkileri ön plana çıkmaktadır. Örneğin, yerel olarak belli bir bölgede faaliyet gösteren derneklerin bir araya gelerek daha güçlü bir şekilde bölge ile ilgili talepleri dile getirmesi ve başta kamu yatırım ve hizmetleri olmak üzere bölge dışından kaynakların bölgeye yatırım yapmasını ve bu yatırımların devamlılığını sağlanması bu kapsamda değerlendirilecek bir kontrol örneğidir. Bölgede güvenlik hizmetlerinin artırılması (örneğin yeni karakol inşası), alt yapı hizmetlerinin artırılması, boş vakitlerin geçirilmesi için oyun alanları ve parklar gibi eğlendirilen merkezlerinin inşa edilmesi, çoğunlukla dış kaynaklar (belediye, değişik bakanlıklar, valilik, bankalar ve özel sektör tarafından yapılacak yatırımlar gibi) tarafından gerçekleştirilebilecek hizmetlerin bölgeye yönlendirilmesi, buralarda diğer kontrol türlerinin de (kişisel ve grup/cemaat) gelişmesini sağlayacaktır.

Bursik ve Grasmick (1993) suçun önlenmesi ile ilgili bu seviyedeki sosyal kontrolde iki noktanın ön plana çıktığını ileri sürmektedirler. Bu noktalardan birincisi yerel organizasyonların karar verici ve hizmet sağlayıcı kurum ve kuruluşlar (Ör: belediyeler, kamu kuruluşları vb.) üzerindeki etkisi ve kontrolüdür. İkinci önemli nokta ise bölgede bulunan güvenlik güçleriyle mahallenin irtibat ve ilişkisinin niteliğidir. Örneğin, bölgedeki polis karakolu ile mahalle derneği, okul aile birliği, dini kurumlar vb. yapılar arasındaki ilişkinin etkin ve sağlıklı işlediği durumlarda suçun önlenmesine yönelik daha etkin politikalar üretilebilecektir.

Bursik ve Grasmick'in yapmış oldukları çalışmalar sonucunda elde ettikleri bulgular ışığında geliştirdikleri mahalle kontrolü teorisi (sistemik kontrol teorisi⁶) bir mahalledeki yaşayan bireyler arasındaki (veya komşular arasındaki) ikili ilişkilerin ve bu bireylerin oluşturdukları organizasyonlar (dernek, kulüp vb.) yoluyla geliştirdikleri ilişkilerin yoğunluğunun ve sayısal olarak çokluğunun, o mahalle ve bölgenin dış kaynakları (kamu yatırımları gibi) temin etmesini kolaylaştırdığını ve bunun da bölgedeki suç ve suçlulukla mücadeleyi daha etkin kıldığını ortaya koymuştur. Bu çerçevede, Mahalle Kontrolü Yaklaşımı ile Shaw ve McKay'in aile bireyleri arasındaki ilişki ve arkadaşlık ilişkileri (birincil düzey kontrol) üzerine bina ettikleri klasik Sosyal Düzensizlik Teorisi genişletilmiş ve parokyal (grup/cemaat kontrolü) ve resmi/kurumsal (kamu/public) kontrol seviyeleri de birincil düzey kontrole eklenmiştir. Diğer bir ifadeyle, yukarıda belirtilen bu üç seviyedeki kontrol, suça yol açtığı ileri sürülen yapısal faktörler (fakirlik, göç, dağılmış aileler, etnik ve kültürel heterojenlik gibi) ile suç arasındaki nedensellik ilişkisine aracılık etmektedir. Yani yapısal/makro sorunlar, bireysel ilişkiler (primary), grup/cemaat ilişkileri (parochial) ve resmi/kurumsal (public) seviyedeki sosyal kontrolü zedelemesi durumunda suça yol açmaktadır. Dolayısıyla bu üç seviyedeki sosyal kontrolün sağlanabildiği mahalle/ bölgelerde yapısal sorunlar olmasına rağmen suçun kontrol altında tutulabileceği anlaşılmaktadır.

⁶ Bursik ve Grasmick'in Sosyal Düzensizlik Teorisiyle ilgili yaklaşımı Sistemik Kontrol Teori olarak adlandırılmakla birlikte teorinin ölçüm ve testlerinin genelde mahalle düzeyinde yapılması nedeniyle teori Mahalle Kontrol Teorisi olarak da adlandırılmaktadır (bkz. Snell, 2001)

SOSYAL DÜZENSİZLİK TEORİSİ KAPSAMINDA GELİŞTİRİLEN TOPLUM DESTEKLİ GÜVENLİK STRATEJİLERİ

Sosyal Düzensizlik Teorisi (Sistemik kontrol yaklaşımı) bireysel, grup/cemaat ve resmi/kurumsal seviyedeki sosyal kontrole vurgu yaptığından bu teori kapsamında geliştirilecek güvenlik politikalarının da mahalle / bölge düzeyinde bu üç kontrol seviyesini artıracak önlemler içermesi gerekmektedir. Bununla birlikte mahalle /bölgenin yapısal özelliği de (yoksulluk, göç, etnik / kültürel heterojenlik vb.) geliştirilen bu stratejilerin başarılı şekilde devam etmesinin sağlanması açısından göz önünde bulundurulması gereken önemli bir etkidir. Herhangi bir mahallede var olan bu üç seviyedeki kontrol ile bu bölgenin yapısal özellikleri arasında da bir ilişki öngörmek mümkündür. Özellikle resmi/kurumsal seviyedeki kontrol güçlü olduğu takdirde bölge sakinleri sosyal, ekonomik ve kültürel alanda mahallelerine yapılacak olan yatırımları etkileyebilir ve böylece mahallelerini daha güvenli bir hale getirebilirler. Diğer bir ifadeyle, herhangi bir mahalledeki bireyler, kurumlar ve kurum yöneticileri arasında bölgedeki suç ve suçlularla mücadele ve yaşam kalitesini artırma yönünde fikir birliğine ulaşılabilirdiği ölçüde bu bölgede suç ve suçlular barınamayacaktır.

Bu bağlamda ilk adım ve toplum destekli güvenlik programlarının fikir planında en önemli katkılarından bir tanesi, toplumun güvenlik politikalarına aktif olarak katılmasıdır. Belirli bir bölgede güvenlik önceliklerinin tespit edilmesi ve problemlere çözüm alternatiflerinin tespit edilmesi amacıyla vatandaşların görüşlerine başvurulması, üretilen stratejilerin başarıya ulaşma şansını artıracaktır. Mahallelinin veya belli bir bölgede yaşayan insanların kurmuş oldukları birlik ve dernek gibi tüzel kişilikler yoluyla karar alma mekanizmasına (özellikle güvenlikle ilgili konularda) katılmaları, Sosyal Düzensizlik Teorisi kapsamında, grup/cemaat ve resmi/kurumsal seviyede sosyal kontrolün sağlanmasına katkıda bulunacaktır (Snell, 2001; Skogan, 2006). Özellikle vatandaşların kurmuş oldukları sivil

toplum kuruluşları yoluyla bu mekanizmaya katılması, bölgenin güvenliğinin sağlanması ve suçun önlenmesinde sadece devletin resmi güvenlik güçlerine görev düşmediği, aynı zamanda orada yaşayan vatandaşların da sorumlulukları bulunduğu bilincini uyandıracaktır (Skogan, 2006).

Bu şekilde güvenlik güçlerinin vatandaşın farkındalığını arttırması ve yapabilecekleriyle ilgili halkı bilgilendirerek aktif olarak yönlendirmesi, toplum destekli güvenlik stratejisinin etkin olarak uygulanmasını sağlayacaktır. Diğer bir ifadeyle vatandaşın sadece meydana suçu polise bildirmesi veya ihbar etmesi şeklinde dar bir etkileşim yerine, eğitim ve bilgilendirme programları veya uygulama örnekleriyle polis ile vatandaş arasında etkin bir katılım ve iletişimin oluşması sağlanmalıdır. Yukarıda da belirtildiği gibi bu tür faaliyetlerin suçun önlenmesi konusunda sağlayacağı temel fayda, aynı bölgede yaşayan insanlar arasında ve vatandaşla polis arasında iletişimin artırılarak ortak bir anlayış ve bilinç gelişmesi (mahalle kültürü olarak adlandırılabilir) ve bu sayede sosyal kontrolün sağlanmasıdır. Toplum destekli güvenlik uygulamalarının bir diğer önemli katkısı da polisin yaptığı iş ve vermiş olduğu hizmetlerin kalitesine ilişkin halk üzerinde olumlu bir etkinin oluşmasıdır. Kişilerin kendi yaşadıkları bölgeyle ilgili güvenlik hizmetlerine ilişkin alınacak karar ve belirlenecek politikalara katılması, onların polisin yapmış olduğu faaliyetlere yönelik farkındalığını arttıracaktır. Yakın zamanda Sosyal Düzensizlik Teorisi ile ilgili yapılan çalışmalarda elde edilen sonuçlar, polisin hizmetlerinden memnuniyetin bir bölgede yaşayan kişilerin bölgedeki aktivitelere gönüllü olarak katılımı konusundaki motivasyonunu artırdığını göstermektedir. Örneğin Silver ve Miller (2004)'in çalışmasında, bir mahalle/bölgede yaşayan kişiler arasındaki enformel kontrolün mahalle / bölgedeki polis karakol ve devriyelerinin çalışmalarından memnuniyet ile doğru orantılı olarak arttığı görülmüştür. Ayrıca, yapılan çalışmalarda yaşanan yapısal sorunlara ve mahrumiyetlere rağmen, başta polis olmak üzere

bölgedeki kamu kurumları ile iyi ilişkiler içerisinde olan mahallelerdeki suç oranlarının sosyo-ekonomik imkânları itibariyle daha iyi durumda olan diğer mahallelere göre daha az olduğu gözlenmiştir (Velez, 2001).

Bu sonuçlar, Sosyal Düzensizlik Teorisinin varsayımlarını destekler niteliktedir. Nitekim kamu kuruluşları ile kurulan etkin ilişkiler kanalıyla sağlanan resmi/kurumsal seviyedeki sosyal kontrol, diğer seviyelerdeki kontrol (kişisel ve grup/cemaat) mekanizmalarındaki olumsuzluklara rağmen suç ve suçluluk üzerinde önleyici bir etki oluşturmaktadır. Bu durum ayrıca toplum destekli güvenlik uygulamalarını geleneksel/klasik polislik yöntemlerinden tamamen farklı olarak gören ve bu uygulamayı daha yumuşak olmakla eleştirenlere de cevap niteliğindedir. Aslında toplum destekli güvenlik politikalarında suçun önlenmesine yönelik olarak yürütülen klasik yöntem ve taktiklerin önemi inkâr edilmemekte, bu tür faaliyetlerin halkın farkındalığını arttıracak ve diğer kurumların da katkılarını sağlayacak ekstra faaliyetlerle birlikte yürütülmesi öngörülmektedir. Yani toplum destekli güvenlik uygulamaları polisi sadece önleyici devriye ve adli kolluk işlemleriyle uğraşan bir kurum olmaktan çıkarmakta ve özellikle suçun ve suçluluğun önlenmesinde hizmet verdiği bölgedeki bireyler ve kurumlarla işbirliği halinde çalışabilen daha aktif bir organizasyon haline getirmektedir.

Bu sonuçlar ışığında dile getirilmesi gereken bir önemli nokta da kamu kuruluşları (belediye, polis, valilik vb.) arasındaki koordinasyon ve eşgüdümün, kişilerin başta güvenlik hizmetleri olmak üzere kamu hizmetlerinden duydukları memnuniyeti ve dolayısıyla mahalledeki / bölgedeki sosyal kontrolü artırmasıdır. Başta polis olmak üzere güvenlik güçleri vatandaşla en fazla yüz yüze gelen ve sorunların iletildiği kurumların başında gelmektedir. Polisi doğrudan ilgilendirmeyen ve görev alanına girmeyen konularda (ör: yanmayan sokak lambaları, trafik ışıklarının arızası vb.) bile çoğu zaman vatandaşların başvurduğu kurum

polis olmaktadır. Bu nedenle toplum destekli güvenlik uygulamaları kapsamında polisin hem vatandaşlarla hem de diğer kurumlarla yakın ve etkin bir ilişki geliştirmesi gerekmektedir. Bu bağlamda polisin vatandaşla devlet arasında bir çeşit köprü görevi gördüğü düşünüldüğünde polisin diğer kurumlar ile işbirliği ve koordinesi noktasında hizmet verilen bölgedeki seçilmiş ve atanmış yöneticilerin ve özellikle mülki idare amirinin (Vali, kaymakam) toplum destekli güvenlik politikalarını desteklemesi bu politikaların etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi için son derece önemlidir.

SONUÇ

Bu çalışmada Sosyal Düzensizlik Teorisi kapsamında suç ve suçluluğun oluşumu ve toplum destekli güvenlik uygulamalarının bu kapsamda uygulanabilirliği konusunda genel bilgiler verilmektedir. Yapılan çalışmalarda toplum destekli güvenlik stratejileri (Örnek: Toplum Destekli Polislik-TDP) kapsamında yapılan çalışmaların, özellikle uygulamanın yapıldığı bölgelerde yaşayan halk arasında, enformel kontrolün artırılmasına önemli katkılar sağladığı tespit edilmiştir.

Toplum destekli güvenlik stratejileri uygulamaları kapsamında polis birimleri ile halk arasında sağlıklı iletişim yollarının kurulması ve halk nezdinde polisin ihtiyaç duyulduğunda kolayca ulaşılabilir olmasının (Ör: devriyeler, aile polisliği vb.) mahalle sakinleri arasında suçun önlenmesine yönelik ortak bir bilinç ve irade gelişmesine katkı sağladığı gözlenmiştir (Scott, 2002; Silver ve Miller, 2004). Böylece mahalle veya belirli bir bölge (belde, ilçe, şehir merkezi, vb.) düzeyinde belirlenecek yerel güvenlik politikaları da toplum odaklı olacağından yerel ihtiyaçlara göre şekillenecektir. Sonuç olarak, toplum destekli güvenlik stratejilerinin başarısı ile bu tür inisiyatiflere yönelik toplum desteği arasında karşılıklı bir ilişki bulunmaktadır. Başarılı bir şekilde uygulanan toplum destekli güvenlik stratejileri, vatandaşlar arasında suç ve suçlulukla mücadele için ortak bir bilincin oluşmasını sağlayacaktır. Diğer taraftan toplum destekli güvenlik stratejilerinin suç ve suçluyla mücadeleye yönelik ortak bir bilinç ve iradeyle hareket eden toplumlarda daha başarılı bir şekilde uygulanacağı öngörülmektedir. Dolayısıyla toplum destekli güvenlik stratejilerinin başarıyla uygulanması noktasında toplumun kolluğun faaliyetlerinden memnuniyetini ve desteğini arttırmak kolluk yetkilileri için her zamankinden daha önemli hale gelmektedir.

SUMMARY

Using the Social Disorganization approach, this article provides general information about the occurrence of crime and criminality and the applicability of community oriented security policies. Several studies examining the effects of community oriented security applications found that these policies, such as Community Policing, make a significant contribution to the informal social control capacity of the citizens living in the environments where these policies are carried out.

Community oriented policing applications, including better working communication channels between the citizens and public agencies -specifically law enforcement officials- and increased accessibility of police, are reported to contribute to the development of a common will and awareness to prevent crime and criminality among the citizens (Scoot, 2002; Silver and Miller, 2004). Thus, regional (town, city, city center) or neighborhood level security policies are going to be in line with local needs as they are expected to be (local) community oriented.

To conclude, as the name refers to, there is a reciprocal relationship between the success of community oriented security policies and public support for such initiatives. On the one hand, well performed community oriented policing applications will help to establish a collective consciousness against crime and criminality. On the other hand, the success of these new community based security policies is expected to be higher in the neighborhoods where the levels of collective consciousness and awareness against crime and criminality among citizens are higher. Accordingly, for the law enforcement officials, it also becomes more important to increase public satisfaction with and support for law enforcement in the community.

KAYNAKÇA:

AGNEW, Robert

1985 A Revised Strain Theory of Delinquency, **Social Forces**, Vol. 64(1), s.151-167.

BELLAIR, Paul E.

1997 Social Interaction and Community Crime: Examining the Importance of Neighbor Networks, **Criminology**, Vol. 35, s. 677-704.

BERRY, Brain Lobley ve John D. KASARDA

1977 **Contemporary Urban Ecology**, New York: Macmillan.

BURKE, Roger

2001 **An Introduction to Criminological Theory**, Devon: Willan Publishing.

BURSIK, Robert J.

1988 Social Disorganization and Theories of Crime and Delinquency: Problems and Prospects. **Criminology**, Vol. 26, s.519-551.

BURSIK, Robert J. ve Harold.G. GRASMICK

1993 **Neighborhoods and Crime: The Dimensions of Effective Community Control**. New York: Lexington Books.

CHAMLIN, Mitchell B.

1989 A Macro Social Analysis of The Change In Robbery And Homicide Rates: Controlling for Static and Dynamic Effects, **Sociological Focus**, Vol. 22, s. 275–286.

CORDELLA, Peter ve Larry SIEGEL

1996 **Readings in Contemporary Criminological Theory**, PA: Northeastern University Press.

CRUTCHFIELD, Robert D., Mitchell R. GEERKEN ve Walter R. GOVE

1982 Crime Rate And Social Integration, **Criminology**, Vol. 20(3-4), s.467-478.

CULLEN, Francis T. ve Robert AGNEW

2006 **Criminological Theory: Past To Present**, Third Edition Los Angeles, CA: Roxbury Publishing.

DURKHEIM, Emile

1979 **Suicide: A Study in Sociology**. NY: The Free Press.

DURKHEIM, Emile

1997 **The Division of Labor in Society**, NY: The Free Press. Hartnagel,

HARTNAGEL, F. Timothy ve G. Won LEE

1990 Urban Crime in Canada, **Canadian Journal of Criminology**, 32, s.591-606.

HUNTER, Albert

1985 Private, Parochial, and Public Social Orders: The Problem of Crime and Incivility in Urban Communities." içinde Suttles G. D. And Zald M. N. (1985) **The Challenge Of Social Control Citizenship And Institution Building In Modern Society**. Norwood, NJ: Ablex Publishing, s.230-242.

KORNHAUSER, Ruth Rosner

1978 **Social Sources of Delinquency: An Appraisal of Analytic Models.** Chicago:
University Of Chicago Press.

LILLY, J.Robert, Francis T. CULLEN ve Richard A. BALL

1995 **Criminological Theory: Context And Consequences,** London: Sage.

LOFTIN, Colin ve Robert Nash PARKER

1985 An Errors-In-Variable Model Of The Effects Of Poverty And Urban Homicide
Rates. **Criminology**, Vol. 23, s.269–285.

LOWENKAMP, Christopher T., Francis T. CULLEN ve Travis C. PRATT

2003 Replicating Sampson and Groves's Test of Social Disorganization Theory:
Revisiting A Criminological Classic, **Journal of Research in Crime and
Delinquency**, Vol. 40, s.351.

MERTON, Robert

1938 Social Structure and Anomie, **American Sociological Review**, Vol.3, s.672-82.

MIETHE, Terance D. ve Robert F. MEIER

1990 Opportunity, Choice, and Criminal Victimization: A Test of A Theoretical
Model. **Journal of Research in Crime and Delinquency** Vol. 27, s.243-266.

MIETHE, Terance D. ve Robert F. MEIER

1994 **Crime and Its Social Context: Toward an Integrated Theory of Offenders, Victims, and Situations.** Albany, NY: State University of New York Press.

MOYER, Imogene

2001 **Criminological Theories: Traditional and Nontraditional Voices and Themes.** London: Sage.

NEUMAN, W.Lawrence ve Ronald J. BERGER

1988 Competing Perspectives on Cross-National Crime: An Evaluation of Theory and Evidence, **The Sociological Quarterly**, Vol.29, s.281-313.

PATTERSON, E. Britt

1991 Poverty, Income Inequality, And Community Crime Rates, **Criminology**, Vol. 29(4), s.755–776.

PFOHL, Stephen J.

1985 **Images of Deviance And Social Control.** New York: Mcgraw-Hill.

REID, Sue Titus

2000 **Crime And Criminology**, 9th Ed., Mcgraw-Hill.

SAMPSON, Robert .J.

1986 Neighborhood Family Structure And The Risk Of Criminal Victimization, içinde Byrne, J., Sampson, R. (1986) **The Social Ecology Of Crime**, New York: Springer-Verlag, s. 25-46.

SAMPSON, Robert J.

1987 Communities And Crime, içinde Gottfredson, M.R., Hirschi, T. (1987).
Positive Criminology, Beverly Hills, CA: Sage, s. 91-114

SAMPSON, Robert J. ve W.Byron GROVES

1989 Community Structure and Crime: Testing Social Disorganization Theory.
American Journal of Sociology, Vol.94, s.774-802.

SAMPSON, Robert J.

2002 Organized For What? Recasting Theories Of Social (Dis)Organization, içinde
Waring E. ve Weisburd, D. (2002), **Crime And Social Organization**, New
Brunswick, NJ: Transaction Publishers.

SCOTT, Jason D.

2002 Assessing the Relationship between Police-Community Coproduction and
Neighborhood-Level Social Capital. **Journal of Contemporary Criminal
Justice**, Vol. 18 No.12, s.147-166.

SHAW, Clifford R.ve Henry D. MCKAY

1972 **Juvenile Delinquency And Urban Areas**, Third Edition, Chicago: University
Of Chicago Press.

SILVER, Eric ve Lisa.L . MILLER

2004 Sources of Informal Social Control in Chicago Neighborhoods, **Criminology**,
42, 3, s.551-583.

SKOGAN, Wesley

2006 The Promise Of Community Policing, içinde Weisburd, D. ve Braga, A.A.
(2006), **Police Innovation: Contrasting Perspectives**, NY:Cambridge
University Press, s.27-43.

SMITH, Douglas A. ve G. Roger JARJOURA

1988 Social Structure and Criminal Victimization, **Journal of Research in Crime
and Delinquency**, Vol. 25(1), s.27–52.

SNELL, Clete

2001 **Neighborhood Structure, Crime, And Fear Of Crime: Testing Bursik And
Grasmick's Neighborhood Control Theory**, NY:LFB.

SUN, Ivan, Ruth TRIPLETT ve Randy, R. GAINEY

2004 Neighborhood Characteristics And Crime: A Test of Sampson and Grove's
Model of Social Disorganization. **Western Criminology Review**, Vol. 5,
s. 1-16.

VELEZ, Maria

2001 The Role of Public Social Control in Urban Neighborhoods. **Criminology**, Vol.
39, s.837-863

VEYSEY, Bonita. M., ve Steven F. MESSNER

1999 Future Testing Of Social Disorganization Theory: An Elaboration of Sampson and Grove's Community Structure and Crime. **Journal of Research in Crime and Delinquency**, Vol. 36, s.156-174.

VOID, B. George, Thomas.J. BERNAND ve Jeffry B. SNIPES

2002 **Theoretical Criminology** NY: Oxford University Press.

WARNER, Barbara D. ve Gleen L. PIERCE

1993 Reexamining Social Disorganization Theory Using Calls To The Police As A Measure Of Crime. **Criminology**, Vol. 31(4), s.493–517.